

درآمد

از جمله مشکلات معمول محققان در حوزه دین‌پژوهی، شناسایی کامل منابع موجود و دستیابی آسان به مآخذ معتبر است. پیش از ظهور فناوری اطلاعات و ارتباطات (IT)، شناخت درست و جامع منابع اسلامی، بسیار سخت می‌نمود و لازمه نیل به نتیجه مطلوب، صرف هزینه زمانی و مالی فراوانی بود. اما امروزه با وجود ابزارهایی چون: اینترنت، نرم‌افزار و موبایل، راه دسترسی به این منابع هموار شده و پژوهشگران می‌توانند در کمترین زمان و هزینه، به نتایج دلخواه خود دست یابند و در دورترین کتابخانه‌ها و مراکز دنیا به کاوش در حوزه تحقیقی خویش مبادرت ورزند.

در این نوشتار سعی می‌کنیم تا شما فرهیختگان را با روش‌های شناخت منابع اسلامی در فضای مجازی و شیوه‌های دستیابی به مآخذ مورد نظر از طریق ابزارها و فناوری‌های روز دنیا آشنا سازیم؛ تا راه پر فراز و نشیب تحقیق و تدقیق را آسان‌تر طی نموده، زودتر به سرمنزل مقصود برسید. از آنجا که «اینترنت» و «نرم‌افزار» پرکاربردترین ابزارهای تحقیقاتی پژوهشگران و استادان در جامعه کنونی ما به شمار می‌رود، مباحث خویش را در این دو محور سامان می‌دهیم.

اینترنت

برای اینکه از طریق این ابزار جهانی بتوان تحقیقات علمی و موضوعات پژوهشی خود را سامان‌دهی داد، لازم است اطلاعات ضروری را در باره آن به دست آورد. قدم نخست این است که مطالعات مقدماتی در مورد این ابزار کارآمد داشته باشید و با ویژگی‌های آن آشنا شوید. برای این منظور می‌توانید به دانشنامه آزاد اینترنتی ویکی‌پدیا (www.wikipedia.org) مراجعه کرده و بعد از جستجوی واژه «اینترنت» اطلاعات مفیدی در باره تعریف، تاریخچه، ساختار و کاربردهای اینترنت به دست آورید.

شیوه تحقیق در اینترنت

گفتنی است که به سه شیوه کلی می‌توان در اینترنت به تحقیق پرداخت.

۱. نخست اینکه اگر نشانی مشخصی از یک سایت را در اختیار دارید، با وارد کردن آدرس آن در خط ورود مرورگر وب، می‌توانید به پایگاه مورد نظرتان دسترسی یابید.

۲. کمک گرفتن از موتورهای جستجو است. به طور کلی، مناسب‌ترین راه برای بازیابی اطلاعات مورد نیاز، استفاده از موتورهای جستجو که راهنما و نمایه پایگاه‌های اینترنتی هستند، می‌باشد. شمار این موتورها، بسیار است و هر یک ویژگی‌های خاص خود را داراست؛ اما همگی، امکان جستجوی ساده (کلیدواژه‌ای) و پیشرفته را ارائه می‌کنند. تجربه و تحقیقات نشان داده است که برای انجام جستجوی کامل و فراگیر، باید در بیش از یک موتور جستجو، به کاوش در محدوده تحقیقاتی خود پرداخت. مهم‌ترین این موتورهای جستجو، به ترتیب الفبایی از قرار ذیل است:

www.altavista.com ,	www.excite.com ,	www.google.com ,	www.hotbot.com ,
www.infoseek.com ,	www.lycos.com ,	www.netafind.com ,	www.opentext.com ,
			www.yahoo.com

البته در ایران، موتور جستجوی «گوگل» و «ياهو» بیشترین مراجعه را دارند. به عنوان مثال، با کاوش واژه «ایمان» در جستجوگر گوگل، با بیش از هفت میلیون پاسخ مواجه می‌شوید. اگر همین کلمه را در جستجوگر یاهو و یا Lycos، سرچ کنید، چهارصد هزار پاسخ ارائه می‌شود. چنانچه آن را در جستجوگر Excite کاوش نمایید، با افزون بر صد هزار جواب مرتبط با ایمان مواجه می‌شوید.

اما برخی از جستجوگرها که می‌توانند مطالب مورد نیاز شما را در صفحات فارسی اینترنت جستجو کنند، عبارتند از: شیعه سرچ (راهنمای پایگاه‌های شیعی)، کتاب لینک (موتور جستجوی کتاب‌های اسلامی قابل دانلود)، قفسه (جستجوگر کتاب فارسی وب)، پارسیک (اخبار خبرگزاری‌ها و سایت‌های خبری فارسی)، کتاب قم (جستجوگر کتب دینی)، نت کاو (کاوشگر فارسی اینترنت)، ریسمون (جستجوگر مستقل فارسی)، پارس قرآن (جستجوگر قرآن کریم) و قرآن سایت (جستجوگر سایت‌های قرآنی)، جواب (کاوشگر پرسش‌ها و پاسخ‌های دینی).

۳. آشنایی با سایت‌های مرجع و راهنماست. در اینجا، برخی از پایگاه‌های اینترنتی را که در زمینه‌های علمی و پژوهشی، به کاربران و محققان لینک‌ها و منابع خوبی را عرضه می‌کنند، معرفی می‌کنیم:

الف. پایگاه‌های آماری: که به ذکر دو نمونه بسنده می‌کنیم: ۱. سالنامه آماری ایران (www.sci.or.ir): این پایگاه که متعلق به مرکز آمار ایران است، مجموعه‌ای متنوع از آمارهای رسمی کشور ایران را به طور سالانه و در موضوعات متنوع و دسته‌بندی شده ارائه می‌کند. ۲. مراکز آماری جهان (www.census.gov/main): اگر به دنبال اطلاعات آماری کشور خاصی هستید، می‌توانید از این پایگاه بهره ببرید.

ب. راهنماهای الکترونیکی: سایت‌هایی هستند که فهرست طبقه‌بندی شده و مفیدی از پایگاه‌های اینترنتی را در موضوعات گوناگون یا خاص ارائه می‌کنند. برای دستیابی به منابع دلخواه، می‌توان از طریق دایرکتوری‌ها یا فهرست راهنماهای اینترنتی نیز استفاده کرد. برخی از این دایرکتوری‌ها که با تایپ عنوان آن در خط ورود موتورهای جستجو می‌توانید به نشانی اینترنتی آنها دست یابید، عبارتند از: راهنمای منابع مرجع الکترونیکی؛ راهنمای کتابخانه‌های ایران، راهنمای کتابخانه‌های جهان؛ راهنمای کتابخانه‌های دانشگاهی؛ راهنمای انجمن‌های علمی و حرفه‌ای؛ راهنمای مجله‌های الکترونیکی؛ راهنمای واژه‌نامه‌ها؛ راهنمای پایگاه‌های اسلامی؛ راهنمای منابع اطلاعات علمی.

ج. سایر موارد: دائرة المعارف‌های اینترنتی، سرگذشت‌نامه‌های اینترنتی، کنفرانس‌های اینترنتی، راهنمای مجلات و مقالات الکترونیکی، منابع جغرافیایی اینترنتی، کتابشناسی‌های اینترنتی، پایگاه‌های مرجع فارسی، پایگاه میراث فرهنگی، صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران، کتابخانه دیجیتال نور، حوزه نت، پایگاه مجلات تخصصی نور، درگاه پاسخگویی به مسائل دینی.

نرم افزار

واژه «نرم‌افزار» را در مقابل «سخت‌افزار» به کار می‌برند و نام دیگر آن، «برنامه» است. از این رو، نرم‌افزارها و برنامه‌های رایانه‌ای به يك معنا هستند. نرم‌افزارهای رایانه‌ای، به دو دسته بزرگ تقسیم می‌شوند: سیستمی و کاربردی؛ به عنوان مثال، نرم‌افزاری مثل windows xp را باید برنامه‌ای سیستمی و نرم‌افزاری مانند Adobe Photoshop را نرم‌افزاری کاربردی دانست.

امروزه شرکت‌ها، مراکز و مؤسسات مختلفی به امر تولید نرم‌افزار اشتغال دارند. برای اینکه بتوانید نرم‌افزار مناسب تحقیقات خویش در حوزه علوم اسلامی و یا انسانی را بیابید، ناچارید که مراکز و مؤسسات تولید کننده این نرم‌افزارها را که در عرصه IT حضور قوی و اثربخشی دارند، شناسایی کنید و با مقایسه محصولات آنها، به انتخاب نرم‌افزار برتر و دلخواه خود مبادرت ورزید.

برخی از مهم‌ترین شرکت‌ها و مراکز فعال در عرصه تولید نرم‌افزارهای کاربردی، آموزشی، اسلامی و انسانی، عبارتند از: مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی، کوثر نور رایانه، خدمات نور رایانه سپهر، مرکز تحقیقات رایانه‌ای حوزه علمیه اصفهان، گنجینه معارف، پارسا، حدیث رایانه، دارالحدیث، کوثر، نورالزهراء، یاسین رایانه، مؤسسه تولید نرم‌افزار اسلامی (متنا)، بانک نرم‌افزاری دانش‌پژوهان.

جهت اطلاع از تولیدات نرم‌افزاری این مراکز می‌توانید به طور مستقیم به این شرکت‌ها و یا نمایندگی‌های آنها در شهرستان‌ها مراجعه کنید. همچنین می‌توانید به پایگاه‌های اینترنتی این مراکز وارد شوید و از محصولات تولیدی‌شان آگاه شوید و به انتخاب نرم‌افزار مورد نظر خود مبادرت ورزید. گفتنی است که برای دستیابی به پایگاه اینترنتی شرکت‌های مربوطه، می‌توانید نام آنها را در خط جستجوی گوگل وارد کنید و از این طریق، به سایت مورد نظر دست یابید.

وبسایت‌های معرفی نرم‌افزارها

در اینجا به معرفی دو وبسایت که به هدف ارائه و معرفی نرم‌افزارها به صورت موضوعی و طبقه‌بندی شده راه‌اندازی شده‌اند، می‌پردازیم:

۱. بانک اطلاعات نرم‌افزارهای ایران (www.emediadb.ir)

از جمله سایت‌های اینترنتی است که به‌خوبی نرم‌افزارهای مختلف، از جمله نرم‌افزارهای اسلامی و انسانی را معرفی و دسته‌بندی کرده است. ویژگی بارز این پایگاه را باید در ارائه و معرفی مراکز و شرکت‌های تولید کننده به صورت الفبایی و نیز ارائه محصولات و نرم‌افزارهای این شرکت‌ها به صورت موضوعی و کاربردی دانست. فهرست برنامه‌های کاربردی این پایگاه، پیوندهای زیر را در دسترس قرار داده که با انتخاب هر یک، می‌توان به نرم‌افزار دلخواه دست یافت: نرم‌افزارهای چند رسانه‌ای (مولتی مدیا)، نرم‌افزارهای اینترنتی و خدمات وبی و وبلاگ‌ها و وبلاگ‌ها، نرم‌افزارهای بی‌سیم و تلفن همراه، نرم‌افزارهای توسعه‌ای (برنامه‌نویسی، بانک اطلاعاتی، نرم‌افزارهای فوق تخصصی (تولید و ویرایش فیلم و...))، نرم‌افزارهای خاص (مانند: GIS، GPS و...))، نرم‌افزارهای انتشاراتی، ...

۲. بانک جامع نرم‌افزارهای اسلامی (www.absar.ir)

این وبگاه، حدود ۴۵۰ نرم‌افزار اسلامی، انسانی، کاربردی، آموزشی و علمی را به صورت موضوعی عرضه نموده است. فهرست موضوعی بانک نرم‌افزاری ابصار، مشتمل بر عناوین ذیل است: احکام، ادبیات فارسی، ادعیه، اندیشمندان و بزرگان، ایران‌شناسی، پیامبران و امامان(ع)، نهج البلاغه، حدیث، قرآن، دروس حوزوی، لغت، دفاع مقدس، علوم اسلامی، علوم انسانی، کودک و نوجوان، نرم‌افزارهای موبایل، کامپیوتر، زبان، کمک درسی، بازی و سرگرمی، آموزشی.

سخن آخر

برای نیل به یک تحقیق مطلوب، علاوه بر ابزارهای سنتی مانند کتابخانه‌ها، باید از تمامی شیوه‌های پژوهش الکترونیکی نیز بهره جست تا پژوهشی کامل‌تر و بهتر به سامان رسد. برای این منظور، استفاده از موتورهای جستجو و سایت‌های علمی و پژوهشی کارآمد، شما را با گستره وسیع‌تری از حوزه تحقیق‌تان آشنا می‌سازد و منابع دیگری را نیز به شما معرفی می‌کند.

نرم‌افزار نیز از دیگر ابزارهای روز دنیای فناوری است که مسیر دستیابی تحقیق و دستیابی به متون و مطالب دلخواه شما را هموار می‌سازد. بدیهی است که شما در قدم نخست نیاز دارید تا بهترین سایت‌ها و نرم‌افزارهای علمی پژوهشی را شناسایی و گزینش کنید.

منابع:

۱. بانک اطلاعات جامع نرم‌افزار و رسانه‌های دیجیتال ایران، تاریخ مشاهده: ۱۳۸۹/۱۱/۱۹، نشانی: www.emediadb.ir

۲. پایگاه اطلاع‌رسانی ابصار، تاریخ مشاهده: ۱۳۸۹/۱۱/۲۵، نشانی: www.absar.ir

۳. پایگاه اینترنتی دانشگاه ادبیات و علوم انسانی، مقاله «دسترسی به منابع مرجع الکترونیکی»، تاریخ مشاهده: ۱۳۸۹/۱۱/۱۵، به نشانی:

<http://literature.ut.ac.ir/library>

۴. موتور جستجوگر گوگل (www.google.com) و یاهو (www.yahoo.com).

۵. واژه‌نامه رایانه و اینترنت، دکتر محمود نقیب‌زاده.

۶. ویکی‌پدیا (دانشنامه آزاد اینترنتی)، نشانی: www.wikipedia.org

پایان متن